

Esad Kurtović

Historijska traganja 5. Sarajevo: Institut za istoriju, 2010, 280 str.

U petome broju časopis *Historijska traganja* Instituta za istoriju u Sarajevu pravi odstupanje u odnosu na svoju raniju suštinsku šemu poštovanu u prethodna četiri broja. Iako posjeduje tipičnu vanjsku strukturu prožetu člancima, prikazima, osvrtima i bibliografijom, na ovom mjestu, za razliku od drugih historijskih časopisa, sve je to na prikladan način učinjeno samo kroz jednu tematsku podlogu. Zaokret je napravljen s povodom, na istraživački i prigodan način tematizirano je naučno i publicističko djelo prof. dr. Borisa Nilevića.

Boris Nilević (2. juni 1947. - 11. decembar 1999) je prepoznatljiva figura bosanskohercegovačke historiografije druge polovine XX stoljeća. U modernoj nauci u Bosni i Hercegovini predstavnik je druge generacije medievalista i historičara ranog novog vijeka koja je obilježila i koja još uvijek aktivnim angažmanom obilježava našu stručnu scenu. U Sarajevu je završio osnovno, srednje i fakultetsko obrazovanje izabravši historiju kao svoje osnovno zanimanje. Magistrirao je i doktorirao u Beogradu kod akademika Sime Ćirkovića. Svoj relativno kratki radni vijek proveo je Institutu za istoriju (od 1974) u kojem je prošao sva zvanja i bio direktor (1990-1997). U naučnim krugovima prepoznatljiv je po dvije osnovne oblasti, srednjovjekovnoj vlasteoskoj porodici Pavlovići i historijatu Srpske pravoslavne crkve u Bosni i Hercegovini do obnove Pečke patrijaršije 1557. godine, inače tematskim okvirima koji su bili predmetom obrade u njegovoj magistarskoj i doktorskoj disertaciji. Prerana smrt, svega 52 godine života, odrazila se značajno na instituciju u kojoj je djelovao jer u Institutu za istoriju nastala praznina u razvojnom, školovanom i naučnom smislu još uvijek nije do kraja popunjena.

Koncept ovog broja časopisa ima tri dijela, rubriku Članci, u kojoj se nalazi Izbor iz bibliografije prof. dr. Borisa Nilevića (11-143), Predavanja sa Tribine Instituta za istoriju pod naslovom: U spomen na prof. dr. Borisa Nilevića (1999-2009) (145-261) i na kraju je data Bibliografija prof. dr. Borisa Nilevića (1947-1999) (263-276).

Polazište za ovakav izgled *Historijskih traganja* predstavlja *Tribina* Instituta za istoriju održana 19.12. 2009. godine a koja je u formi okruglog stola bila posvećena Borisu Nileviću i

nastojanjem učesnika tribine i redakcije Historijskih traganja da se ti rezultati objave. Tribina je obilježena kroz dva bloka, sa jedne strane podsjećanjima kolega i prijatelja na Nilevićeve biografske karakteristike, lične osobine i istinske vrijednosti među kolegama i u struci, te, sa druge strane, konkretnim prikazima i valoriziranjima njegovih radova.

Prvoj skupini pripadaju pristupi Nilevićevih kolega Ibrahima Karabegovića, njegovog prijatelja i dugogodišnjeg direktora Instituta za istoriju, i profesora Enesa Pelidije, ranijeg člana Instituta za istoriju s kojim je djelio radni prostor i brojne razgovore i rasprave, kulturnog djelatnika Ibrahima Spahića s kojim je dijelio na polju javnu pisane riječi otežalu i nemilosrdnu bosanskohercegovačku scenu, prof. dr. Saliha Jalimama, njegovog doktoranta i kolege, te posebno nadahnutim riječima inspirisanog Muhidina Pelesića, mlađeg među Nilevićevim kolegama na Institutu za istoriju, a koji je dirljivim riječima dao prilog razumijevanju prolaznosti života naučnika kroz prizmu Borisa Nilevića.

Presjek Nilevićevih naučnih pristupa započeo je Esad Kurtović analizom Posljednjih Pavlovića, magistarskog rada kojim se Nilević u mlađim danima predstavio kao ozbiljan istraživač i po kojima se svrstao u historiografiji u stabilnu stogodišnju plejadu istraživača ove vlasteoske porodice. Kroz prizmu Nilevićevih radova Nedim Rabić posvetio je pažnju odnosima Bosne i Srbije u doba Stjepana II Kotromanića, a Elmedina Kapidžija vjerskoj politici 'sremskog' kralja Dragutina, u oba slučaja kontroverznim temama srednjovjekovne historije koje je doticao i Boris Nilević. Vera Katz predstavila je i analizirala radove Borisa Nilevića koje je objavio u listu 'Bosanska vila', gdje se aktivno angažirao u periodu 1994-1998. sa većim brojem stručnih, prigodnih i znanstveno-popularnih radova. Detaljniji osvrt na najznačajniji Nilevićev pristup, rezultat njegove doktorske disertacije, monografiju o Srpskoj pravoslavnoj crkvi do obnove Pečke patrijaršije, dala je Seka Brkljača, posebno ističući Nilevićevu umješnost da se snađe u kompleksnosti ovog tematskog okvira koji vremenski i prostorno prevazilazi ustaljene okvire sagledavanja.

Navedeni radovi, rezultati tribine i okruglog stola bili su osnova za ovaj broj Historijskih traganja. Oni su upotpunjeni raznovrsnim radovima Borisa Nilevića, njih 15 iz njegovog bogatog stvaralačkog opusa, a koji govore o posljednjim Pavlovićima, srednjovjekovnom bosanskom građaninu, krunidbi kralja Tvrtka I, srednjovjekovnom bosanskom dinaru, Mostaru u djelu Vladimira Ćorovića, muzičkom životu srednjovjekovne Bosne, pozorišnoj prošlosti srednjovjekovne Bosne, izdavanju novih bosanskohercegovačkih novčanica, postanke stare pravoslavne crkve u Sarajevu, srpskom slikaru Georgiju

Mitrofanoviću, Jevrejima, Bosni kao zajedničkoj kući svih naroda i Srpskoj pravoslavnoj crkvi u Republici Bosni i Hercegovini. Neki od ponuđenih pristupa nisu dostupni ni širem krugu struke, s obzirom da u cjelini nisu bili objavljeni ili su se pojavljivali u teže dostupnim izdanjima. Otuda je njihovo izdavanje posebno značajno. Za izbor zahvalnost dugujemo Redakciji Historijskih traganja. Na kraju, treći dio časopisa predstavlja spisak objavljenih radova prof. dr. Borisa Nilevića.

Namjera redakcije Historijska traganja da putem jednog broja skrene pažnju na lik i djelo prof. dr. Borisa Nilevića u potpunosti je uspjela. Svojim naučnim angažmanom, odnosom prema radu i kolegijalnošću Boris Nilević je zaslužio prigodno sagledavanje koje su mu prijatelji, kolege iz Instituta za istoriju i redakcija Historijskih traganja priredili ovim brojem časopisa. Ovakve presedane potpune posvećenosti jednoj tematskoj cjelini, oličene u podsjećanju na lik i djelo historičara, mimo ustaljenih spomenica i zbornika radova, a neobične u vanjskoj formi i unutrašnjoj šemi historijskih časopisa, ipak smatram prikladnim i potrebnim. To se posebno odražava u vremenu u kojem živimo i u kojem je finansiranje naučne produkcije otežano. Naprotiv, ovakav način rada trebalo bi nastaviti, pretvoriti u periodičnu praksu i podsjećanjem na značajne predstavnike struke iz okrilja Instituta za istoriju i drugih naučnih institucija iz oblasti historije i održavati kroz zaokruženo stručno i ljudsko promišljanje njihovih radova i djela. Na tragu ovoga iskustva, ne bi se trebalo ustručavati nego priređivati slične stručne i prigodne susrete te brojeve Historijskih traganja posvećene današnjim živim legendama naše struke, dugogodišnjim članovima Instituta za istoriju Ibrahimu Karabegoviću, Dževadu Juzbašiću, Tomislavu Išeku i drugima.

U ovom trenutku, na jednom od mjesta na kojem se prisjećamo Borisa Nilevića, završiću riječima Muhidina Pelesića, koje upozoravaju na potrebna podsjećanja: Umro je ostavljajući iza sebe, kao svi ljudi, poneko sjećanje i dokumentirani trag postojanja. Na kraju, zbog Nilevića, hvala Historijskim traganjima.

Sadržaji iz historije srednjovjekovne Bosne u

Historijska traganja 5, Institut za istoriju, Sarajevo 2010.

- Boris Nilević, Posljednji Pavlovići – Bosna sredinom XV stoljeća, 13-64,
- Boris Nilević, O srednjovjekovnom bosanskom građaninu, 65-70,
- Boris Nilević, O krunidbi kralja Tvrtka I (620 godina od krunisanja bosanskog kralja), 71-74,
- Boris Nilević, O srednjovjekovnom bosanskom dinaru, 75-80,
- Boris Nilević, Mostar u djelu Vladimira Ćorovića, 95-102,
- Boris Nilević, Prilog muzičkom životu srednjovjekovne Bosne, 113-117,
- Boris Nilević, Glumac, muzičar, imitator ... (Iz pozorišne prošlosti srednjovjekovne Bosne), 119-121,
- Boris Nilević, Zadržati ime dinar (pred izdavanje novih bosanskohercegovačkih novčanica), 127-129,
- Karabegović Ibrahim, Naučno i publicističko djelo dr. Borisa Nilevića – uvodno predavanje, 149-153,
- Kurtović Esad, Posljednji Pavlovići u naučnom opusu Borisa Nilevića, 155-164,